

ZAŠTITA PRAVA I INTERESA DJECE U ODGOJNO-OBRAZOVNIM USTANOVAMA

Preporuke, prijedlozi
i stajališta
pravobraniteljice za djecu

ZAŠTITA PRAVA I INTERESA DJECE U ODGOJNO-OBRAZOVNIM USTANOVAMA

Preporuke, prijedlozi
i stajališta
pravobraniteljice za djecu

Izdavač

Pravobranitelj za djecu Republike Hrvatske, Zagreb, Teslina 10

Za izdavača

Helenca Pirnat Dragičević, dipl. iur.

Urednica

Ana Babić

Lektorica

Mira Jelić

Ilustracije

Shutterstock

Grafičko oblikovanje

Nenad Pejušković

Tisak

TVG Tiskara d.o.o.

Naklada 500 primjeraka

Tiskano u prosincu 2020.

ISBN 978-953-7790-14-1

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001082224

SADRŽAJ

Uvod	4
Prava i odgovornosti	5
Pravo na obrazovanje	6
Dostupnost i pristupačnost odgoja i obrazovanja	7
Sigurnosni, prostorni i organizacijski uvjeti	9
Kadrovski uvjeti	12
Programi i sadržaji odgoja i obrazovanja	14
Odnosi roditelja i djelatnika odgojno-obrazovnih ustanova	18
Podrška ranjivim skupinama djece	20
Preporuke Mreže mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu	27
Djelokrug, uloga i način rada pravobraniteljice za djecu	30

Velik i važan dio života djece odvija se u odgojno-obrazovnim ustanovama - dječjem vrtiću i školi. To nisu samo mjesta stjecanja novih znanja i vještina. To su mjesta u kojima djeca rastu i razvijaju se, odgajaju se i socijaliziraju. U odnosima s vršnjacima i odraslima grade samopoštovanje i samopouzdanje, preuzimaju odgovornosti, svladavaju izazove i dijele osjećaje. Boraveći u dječjem vrtiću i školi, djeca u svakom trenutku ostvaruju neko od prava zajamčenih *Konvencijom o pravima djeteta*. Osim obrazovnih prava, ostvaruju pravo na vlastitu kulturu i jezik, slobodu izražavanja, zaštitu od svakog oblika nasilja, participaciju, privatnost i brojna druga prava.

Kako bi mogla ostvariti svoja prava, osjećati se prihvaćenima, snažnima, zaštićenima i slobodnima, potrebno im je razumijevanje, podrška, angažman, vođenje i znanje odraslih. Potrebno im je sigurno i poticajno okruženje. Potrebni su im odgojitelji i učitelji koji će vjerovati u njih, imati razumijevanja za njihove „dobre“ i „loše“ dane, slušati ih i čuti, te s njima i njihovim roditeljima pomoći im svladati prepreke. U nastojanju da pomognu djeci u ostvarivanju njihovih prava, odgojno-obrazovni djelatnici, kao i donositelji odluka, imaju veliku odgovornost i brojne izazove.

Zakoni i drugi propisi, priručnici iz područja odgoja i obrazovanja, pa ni životno i radno iskustvo, ne mogu predvidjeti sve situacije u kojima se mogu naći djeca i odrasli u okviru odgojno-obrazovnih ustanova. Ne postoji jedinstven recept za sve situacije, već je na odraslima odgovornost da se snalaze unutar okvira koje nude propisi i traže podršku drugih stručnjaka za pomoć djetetu. Važno je da se u svim akcijama koje poduzimaju i odlukama koje donose, vode načelom najboljeg interesa djeteta.

Prateći zaštićenost prava djece u području odgoja i obrazovanja, kao i povrede prava, uočili smo da se u odgojno-obrazovnim ustanovama određeni problemi, pa i propusti na štetu djece, ponavljaju iz godine u godinu, te da ima još prostora za poboljšanje i podršku - i djeci i odraslima. Kao dodatnu podršku u cilju doseganja najviše razine zaštite dječjih prava i interesa i još bolje implementacije *Konvencije o pravima djeteta*, ovu publikaciju namijenili smo odgojno-obrazovnim djelatnicima i donositeljima odluka u području odgoja i obrazovanja. Izazovi i dvojbe odgojno-obrazovnih djelatnika, roditelja i djece koje su podijelili s nama, u odnosu na različita područja života i rada u dječjem vrtiću i školi, bili su nam poticaj da u publikaciji objedinimo preporuke, prijedloge i stajališta pravobraniteljice za djecu o zaštiti prava i interesa djece u odgojno-obrazovnim ustanovama koje su i dalje aktualne. Ove smo preporuke proteklih godina upućivali osnivačima vrtića i škola, Ministarstvu znanosti i obrazovanja - sa zamolbom da ih uputi svim školama - te Vladi RH i Hrvatskome saboru uz naša godišnja izvješća o radu.

Publikacija obuhvaća više od dvadeset tema u osam poglavlja - od prava djece na informaciju i sudjelovanje, zaštite osjetljivijih skupina djece, sigurnosti i zaštite od svakog oblika nasilja, zdravlja i privatnosti učenika, prijevoza u vrtić i školu, suradnje s roditeljima, te drugih važnih područja života i rada u vrtiću i školi. Sastavni dio publikacije su i preporuke djece - članova Mreže mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu, te objašnjenja o ulozi i načinu rada pravobraniteljice za djecu.

Cijenimo i vjerujemo u potencijal, interes i motivaciju svih onih koji su za svoj poziv odabrali odgoj i obrazovanje djece, te se nadamo da će im ova publikacija biti dodatni „priručnik“ za osnaživanje i jačanje kompetencija u zaštiti i promociji dječjih prava i interesa, a donositeljima odluka podsjetnik u osiguravanju svih potrebnih uvjeta za pravodobnu i sveobuhvatnu zaštitu djece.

PRAVA I ODGOVORNOSTI

Od odraslih koji se brinu o djeci nerijetko čujemo da djeca imaju „previše prava“, a da ne znaju svoje odgovornosti. To upućuje na nedovoljno razumijevanje koncepta dječjih prava. Dijete se rađa sa svojim ljudskim pravima i nitko mu ih ne može oduzeti, baš kao ni odraslima, a odgovornostima se uči. Poučavaju ga odrasle osobe: roditelji, odgojitelji, učitelji. Dijete preuzima odgovornost postupno, u skladu sa svojim razvojnim mogućnostima. Ako dijete ne poznaje svoje odgovornosti, to je znak da smo mi odrasli nešto propustili učiniti - jer mi ih učimo odgovornom ponašanju i moramo im pomoći u preuzimanju odgovornosti.

Prava i odgovornosti neodvojivi su. Da bi dijete moglo ostvariti svoje pravo, druga osoba (dijete ili odrasli) mora se ponašati odgovorno.

Preporučujemo odgojno-obrazovnim djelatnicima da istodobno poučavaju djecu o dječjim pravima i odgovornostima, te da u kreiranju i donošenju zajedničkih razrednih pravila odgovornog ponašanja ta pravila povezuju s pravima djece.

PRAVO NA OBRAZOVANJE

Obrazovanje je temeljno pravo djeteta. Četiri su ključne komponente koje države moraju osigurati kako bi dijete u potpunosti ostvarilo pravo na obrazovanje: dostupnost, raspoloživost, prihvatljivost i prilagodljivost.

Dostupnost nameće obvezu državi da osigura dovoljan broj škola i učitelja za potrebe svih učenika školske dobi. Pristupačnost podrazumijeva osiguravanje nesmetanog, jeftinog i nediskriminirajućeg pristupa obrazovanju za svu djecu.

Prihvatljivost podrazumijeva pružanje kvalitetnog obrazovanja, u sigurnom okruženju, uz poštovanje specifičnih karakteristika određenih skupina (npr. etničkih manjina) i prihvaćanje stavova same djece o tome kako se njihova prava ostvaruju.

Prilagodljivost podrazumijeva obrazovni sustav koji se može prilagoditi potrebama sve djece, osobito one koja imaju specifične potrebe, kao što su djeca s teškoćama u razvoju, djeca pripadnici nacionalnih manjina, djeca izbjeglice i drugi.

DOSTUPNOST I PRISTUPAČNOST ODGOJA I OBRAZOVANJA

Prateći ostvarivanje prava djece uočavamo da svoj djeci obrazovanje nije jednako dostupno i pristupačno. Djeca u manjim mjestima, izoliranim krajevima i na otocima nemaju jednake mogućnosti kao djeca u većim gradovima. Nedovoljan broj vrtića, nedostatak stručnog kadra, nepostojanje odgovarajućeg prijevoza djece, toplog obroka i organiziranog produženog boravka za djecu nižih razreda upućuju na nužnost većih ulaganja za navedene potrebe.

Pravo djece na predškolski odgoj

Nedostatak mjesta za upis u programe predškolskog odgoja, kako u većim gradovima tako i u manjim mjestima, nemogućnost upisa djece zbog kriterija mjesta prebivališta ili nezaposlenosti roditelja, neujednačeni kriteriji upisa, različiti načini sufinanciranja boravka djece u dječjim vrtićima od strane osnivača, nemogućnost upisa djece s teškoćama u razvoju unatoč preporuci stručnjaka i djece čije majke koriste status *roditelja odgojitelja* te nemogućnost upisa tijekom pedagoške godine, pokazatelj su da predškolski odgoj i obrazovanje nisu jednako dostupni svoj djeci u Hrvatskoj. Budući da dječji vrtić nije samo mjesto „čuvanja djece“ dok roditelj radi, već mjesto na kojem se potiče zdrav psihosocijalni rast i razvoj djeteta i gdje se djeca socijaliziraju, odgajaju i obrazuju, nemogućnost upisa djeteta u dječji vrtić u suprotnosti je s najboljim interesima djeteta i pojedinu djecu dovodi u nejednaki položaj.

Preporučujemo:

- ujednačiti sufinanciranje i kriterije za upis u dječji vrtić na razini države s ciljem osiguravanja jednake dostupnosti predškolskog odgoja za svu djecu;
- izdvajati više sredstava za predškolski odgoj i obrazovanje u jedinicama lokalne samouprave i na razini države;
- uzeti u obzir individualne potrebe djece i roditelja, omogućiti upise u dječji vrtić tijekom godine;
- osigurati pravo na neki od oblika predškolskog odgoja i obrazovanja svoj djeci, uključujući i djecu nezaposlenih roditelja i djecu čije majke koriste status roditelja odgojitelja.

Pravo na kvalitetnu prehranu djece

Djeca imaju pravo na kvalitetnu školsku prehranu, sve više roditelja ističe potrebu da se djeci svakodnevno osigura nutritivno vrijedan, po mogućnosti kuhani, obrok u školi.

Preporučujemo:

- da škole s osnivačima razmotre mogućnosti osiguravanja toplog obroka u svim školama za svu djecu. U onim školama u kojima ne postoji školska kuhinja, nužno je utvrditi potrebe djece i roditelja i topli obrok

osigurati putem dostave;

osigurati djeci iz socijalno ugroženih obitelji, koje nisu u mogućnosti podmiriti trošak školske prehrane, besplatnu prehranu tijekom boravka u školi, pri čemu je važna izravna suradnja škola s centrima za socijalnu skrb, te obziran pristup kako bi se izbjegla stigmatizacija i zaštitilo dostojanstvo - i djeteta, i njegove obitelji;

osigurati unos zdravih namirnica u dječjim vrtićima i školama, poštovati normative i smjernice za prehranu učenika određene od Ministarstva zdravstva, a s ciljem unaprjeđenja i poboljšanja načina prehrane u školama, te razvoja pravilnih prehrambenih navika djece i mladih;

ukloniti iz prostora vrtića i škola automate sa slatkišima, grickalicama i zaslađenim pićima ili ih zamijeniti automatima s kvalitetnim namirnicama: voćem, mliječnim napitcima i sl., kako bi se smanjila izloženost djece nezdravoj hrani i pićima.

Osiguravanje produženog boravka za učenike od 1. do 4. razreda osnovne škole

Roditelji izražavaju sve veću potrebu za osiguravanjem produženog boravka za učenike mlade dobi zbog brige za sigurnost djece dok su oni na poslu. Stoga preporučujemo osigurati dostupnost produženog boravka ili organizaciju cjelodnevne nastave učenicima od 1. do 4. razreda osnovne škole u svim školama u kojima postoji interes i potreba za takvim oblikom nastave.

Pravo na siguran prijevoz djece u vrtić i školu

Zbog nedostatka organiziranog školskog prijevoza ili manjkavosti u prijevozu djece, dodatno se krše prava djece u odgoju i obrazovanju. Autobusi u kojima se djeca prevoze nerijetko ne udovoljavaju sigurnosnim standardima, a ponekad i vozači svojim neprimjerenim ponašanjem ugrožavaju sigurnost djece. I danas neki osnovnoškolci moraju pješaćiti do škole ili najbliže stanice organiziranog prijevoza po nekoliko kilometara, s teškim torbama na leđima, uz opasne prometnice bez rasvjete i nogostupa ili improviziranim putovima i kroz šumu, gdje im je svakodnevno ugrožena sigurnost.

Preporučujemo:

osigurati besplatni prijevoz učenicima osnovne škole, bez obzira na udaljenost, u okolnostima posebnih i otežanih prometnih uvjeta;

osigurati prijevoz djece obveznika predškole, osobito u manjim mjestima i na otocima;

financirati školski prijevoz i za učenike srednjih škola, jer visoki troškovi prijevoza učenika mogu biti razlog za odustajanje od srednje škole;

upoznati prijevoznike i vozače s *Protokolom o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima*, dogovoriti protokole postupanja u situacijama kad pojedini učenici neprimjerenim ponašanjem ugrožavaju druge i otežavaju vožnju;

prijaviti nadležnim tijelima prijevoznike koji ne poštuju *Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati autobusi kojima se organizirano prevoze djeca* i koji svojim vozilima ili osobljem na bilo koji način mogu ugroziti sigurnost djece;

uvjetovati sklapanje ugovora o prijevozu provjerom prethodne osuđivanosti vozača te obvezati prijevoznike na periodičnu provjeru osuđivanosti;

upozoriti roditelje/skrbnike na obvezu sigurnog prijevoza djece, uključujući vezanje sigurnosnim pojasom i uporabu autosjedalica u osobnim automobilima, siguran prijevoz biciklima, te ponašanje tijekom ulaska, vožnje i izlaska djece iz autobusa.

SIGURNOSNI PROSTORNI I ORGANIZACIJSKI UVJETI

Djeca imaju pravo na odgoj i obrazovanje u sigurnom i poticajnom okruženju. Velike su razlike u prostornim, sigurnosnim i organizacijskim uvjetima odgojno-obrazovnih ustanova, pa djeca nemaju jednake mogućnosti ostvariti svoja prava i razviti svoje pune potencijale. Primjedbe roditelja odnose se na povrede privatnosti djece, organizaciju rada vrtića i škola, česte promjene odgojitelja ili učitelja te prostora u kojima djeca borave, raspored sati, neodgovarajuće prostorne i sigurnosne uvjete vrtića i škola.

Zaštita privatnosti djece u odgojno-obrazovnim ustanovama

Propusti u komunikaciji odgojno-obrazovnih ustanova s medijima, u prikupljanju podataka o djeci, uvođenju videonadzora, fotografiranju i snimanju djece, stavljanju podataka na web stranice vrtića i škole, dijeljenje informacija o djeci na društvenim mrežama ili *WhatsApp* grupama roditelja, ponekad ugrožavaju dobrobit djece, njihovo pravo na privatnost, narušavaju odnose djelatnika i roditelja.

Preporučujemo:

- konzultirati Agenciju za zaštitu osobnih podataka u slučaju dvojbi o zaštiti privatnosti djece;
- u komunikaciji s medijima štititi privatnost učenika i ne iznositi podatke o djeci prilikom izvještavanja o konkretnom problemu;
- tražiti suglasnost roditelja za snimanje i fotografiranje djece unutar odgojno-obrazovnih ustanova;
- osigurati prethodnu suglasnost roditelja za sve objave fotografija djece/učenika na web stranici vrtića/škole i društvenim mrežama, kojima se ustanova koristi za komuniciranje s javnošću;
- objave na društvenim mrežama prvenstveno usmjeriti aktivnostima ustanove, a ne na djecu kao pojedince i obradu njihovih osobnih podataka;
- odgovarajućim tehničkim mjerama zaštititi fotografije i snimke djece, kako ne bi bile dostupne za preuzimanje osobama koje posjećuju web stranice ustanove.

Sigurnost prostora i zaštita ustanova od ulaska neovlaštenih osoba

Sigurnost djece i djelatnika može biti ugrožena u situacijama neovlaštenog ulaska stranih osoba u vrtiće/škole, remećenja javnog reda i mira, kao i neprimjerenog ponašanja pojedinih roditelja.

Preporučujemo:

- procijeniti stupanj sigurnosti djece, što je odgovornost osnivača, te dati jasne upute i podršku odgojno-obrazovnim ustanovama u zaštiti djece i sprečavanju neovlaštenog ulaska stranih osoba u prostor ustanova;
- ne dopustiti ulazak u vrtiće i škole nikome tko se ne želi predstaviti ovlaštenoj osobi na ulazu, te pronaći

model utvrđivanja identiteta i praćenja kretanja svih osoba koje ulaze u odgojno-obrazovnu ustanovu u cilju zaštite sigurnosti;

zaštititi djecu, djelatnike i prostor odgojno-obrazovnih ustanova od pristupa osoba čija je namjera ometanje odgojno-obrazovnog rada ili uključivanje djece u političku propagandu te njihovo iskorištavanje za vlastitu političku promociju i svoje političke ciljeve;

ukinuti oblik dežurstva učenika, koji se provodi tako da djeca sama, bez odraslih, dočekuju strane osobe na ulazu u školu i provjeravaju njihov identitet - ne može se na djecu prebaciti odgovornost za „čuvanje“ škole, a ona mogu biti ugrožena i zbog incidentnog ponašanja posjetitelja;

donijeti na razini ustanove *Protokol o postupanju u kriznim situacijama*, kao što su potres, poplava, prijetnja oružjem ili eksplozivnim napravama ili talačka kriza, agresivno ponašanje roditelja ili drugih osoba, s jasno definiranim ulogama i obvezama djelatnika škole u navedenim situacijama; u izradu Protokola uključiti predstavnike učitelja, stručnih suradnika i ravnatelja, ali i učenika i roditelja, kako bi procedure bile jasne i lako provedive svim nositeljima koji su odgovorni za zaštitu učenika; tako izrađene procedure trebaju biti dostupne svim učenicima, roditeljima i stručnoj javnosti.

Organizacija praktične nastave, vježbi, naukovanja i stručne prakse

U organizaciji praktične nastave, vježbi, naukovanja i stručne prakse u srednjim strukovnim školama uočavamo potrebu za poboljšanjima u cilju potpunije zaštite učenika.

Preporučujemo:

dopuniti *Zakon o strukovnom obrazovanju* odredbama o sankcijama za povredu prava učenika od strane poslodavca, o nadzoru i nadležnosti za provođenje nadzora nad poslodavcima u segmentu zaštite prava učenika, kao i propisati kaznena djela koja su zapreka za obavljanje mentorstva učeniku kod poslodavca;

na početku školske godine informirati roditelje i učenike o pravima učenika za vrijeme praktične nastave, vježbi, naukovanja i stručne prakse, kao i mogućnostima zaštite učenika;

da škole pruže pomoć učenicima u odabiru poslodavaca kod kojih će pohađati praktičnu nastavu, vježbe, naukovanje i stručnu praksu, te da prate rad učenika kod poslodavaca i pravodobno zaštite prava učenika;

uspostaviti sustav kontrole ugovora, koje škole sklapaju s poslodavcima na osnovi kojih šalju učenike na praksu (npr. ugovora između škola i hotela kojima se ugovara praksa učenika tijekom ljetnih mjeseci), te sustav nadzora smještaja djece izvan vremena obavljanja prakse;

organizirati praktičnu nastavu, vježbe, naukovanje i stručnu praksu kod poslodavaca koji osiguravaju da osobe koje dolaze u kontakt s učenicima nisu pravomoćno osuđivane za spolne delikte iz *Zakona o pravnim posljedicama osude, kaznenoj evidenciji i rehabilitaciji*;

dogovoriti s poslodavcem provjeru, u Ministarstvu pravosuđa, prethodne osuđivanosti osoba koje s učenicima dolaze u kontakt, prije sklapanja ugovora s poslodavcem (ugovora o praktičnoj nastavi i vježbama, ugovora o naukovanju, ugovora o obavljanju stručne prakse), kao i periodično provođenje takvih provjera.

Promjene u organizaciji rada

Česti su slučajevi nezadovoljstva djece i roditelja zbog promjena odgojitelja/učitelja, grupe/razreda, raspoređa i drugih oblika organizacije rada u odgojno-obrazovnim ustanovama. Promjene izazivaju snažne reakcije roditelja te djeca, sve dok se ne riješe nesporazumi, svjedoče raspravama odraslih, a ponekad i ne pohađaju nastavu.

Preporučujemo:

- uskladiti radno vrijeme dječjeg vrtića s potrebama i radnim vremenom roditelja;
- uzeti u obzir kontinuitet rada odgojitelja/učitelja s djecom tijekom školovanja;
- ako su promjene u organizaciji rada nužne i uvjetovane opravdanim objektivnim razlozima, pravodobno obavijestiti djecu i roditelje o svim promjenama i razlozima promjena;
- pripremiti djecu na promjene.

Težina učeničke torbe

Primjedbe roditelja odnosile su se i na težinu učeničke torbe, pogotovo torbe mladih učenika. Medicinski stručnjaci procjenjuju da školska torba može težiti od 5 % do 10 % tjelesne težine djeteta, a iznad toga može štetno djelovati na koštano-mišićni sustav, te je nužno voditi računa o tome. Preporučujemo da škole osiguraju prostore/ormariće svakom djetetu, kako bi dio osobnih stvari potrebnih za školu mogli sa sigurnošću ostaviti u ormarićima.

Također, preporučujemo da učitelji rasterete učeničku torbu pažljivim planiranjem primjene udžbenika i drugih obrazovnih materijala na nastavi, kako učenici ne bi bili opterećeni nošenjem svih udžbenika i pratećih obrazovnih materijala (priručnika, radnih bilježnica, bilježnica, atlasa, rječnika i dr.) svaki sat, za svaki nastavni predmet koji imaju na rasporedu.

KADROVSKI UVJETI

Nedostatak stručnih suradnika i drugih stručnih kadrova, nedovoljan broj pomoćnog tehničkog osoblja u pojedinim odgojno-obrazovnim ustanovama, te neprimjereno i neprofesionalno postupanje pojedinih odgojno-obrazovnih i drugih djelatnika prema djeci, također, dovode do povreda dječjih prava.

Osigurati stručni kadar i tehničko osoblje u odgojno-obrazovnim ustanovama

Sastavni dio programa rada odgojno-obrazovne ustanove je razvojno-pedagoška i psihološka djelatnost. Rad stručnih suradnika usmjeren je unapređivanju svih sastavnica odgojno-obrazovnoga rada i uključuje sve sudionike: djecu, roditelje, odgojitelje i učitelje.

U manjim mjestima i na otocima, stručni suradnici u školi su jedina dostupna stručna pomoć djeci, a u mnogim dječjim vrtićima i školama potrebe djece, roditelja i učitelja veće su od mogućnosti postojećih usluga. Odgojno-obrazovne ustanove često nam ukazuju na potrebu zapošljavanja stručnih suradnika različitih profila (pedagozi, socijalni pedagozi, logopedi, psiholozi, edukacijski rehabilitatori), kao i na nedostatak pomoćnog tehničkog osoblja, što ugrožava svakodnevno funkcioniranje ustanove. Osim nedostatka stručnih suradnika i pomoćnog tehničkog osoblja, škole u manjim mjestima suočavaju se i s problemom pronalaska stručnog nastavnog osoblja.

Preporučujemo:

- napraviti objektivnu procjenu kadrovske potrebe za svaku školu;
- zapošljavati stručne suradnike u cilju pravodobne i sveobuhvatne zaštite djece i podizanja kvalitete rada ustanove, uzimajući u obzir stvarne potrebe djece, a ne samo broj učenika kao uvjet zapošljavanja;
- zaposliti stručne suradnike različitih profila u odgojno-obrazovnim ustanovama u izoliranim mjestima i na otocima, te onima koje rade u otežanim uvjetima, a u blizini nemaju stručnjaka potrebnog profila zaposlenog u okviru nekih drugih ustanova;
- u slučaju nemogućnosti zapošljavanja stručnih suradnika u svakoj ustanovi, osigurati zajednički mobilni tim stručnih suradnika za više ustanova na određenom području;
- razmotriti sve mogućnosti i uvjete održavanja nastave na daljinu u slučaju nemogućnosti pronalaska stručnog nastavnog osoblja.

Zaštita djece od neprofesionalnog, neetičnog i kažnjivog postupanja djelatnika

Nažalost, pojedini odgojno-obrazovni radnici krše prava djece konfliktim ponašanjem i neodgovarajućim radom, a neki od njih nisu spremni korigirati svoje ponašanje ni nakon stručno-pedagoškog nadzora Agencije za odgoj i obrazovanje. Osim toga, na kvalitetu odgojno-obrazovnoga rada nerijetko se negativno odražavaju i sukobi među radnicima te se narušava autoritet odgojitelja i nastavnika u odnosima s djecom i roditeljima.

Preporučujemo:

- odgovarajuće praćenje, evidentiranje i dokumentiranje neprimjerenog rada i ponašanja odgojno-obrazovnih radnika u cilju prikupljanja materijalnih dokaza o lošem i štetnom postupanju prema djeci;
- pojačati stručno-pedagoške nadzore i u svim postupcima nadzora provesti razgovor s učenicima kako bi oni mogli iznijeti svoje mišljenje, jer rezultati nadzora mogu utjecati na daljnja prava i obveze učenika, a nerijetko i na njegovo daljnje redovno obrazovanje;
- u slučaju svake sumnje na seksualno nasilje ili seksualno uznemiravanje učenika od radnika škole, potrebno je voditi računa o najboljem interesu djeteta i udaljiti radnika iz nastave i blizine djece i prije nego što optužni akt stupi na snagu, što može imati osnovu u radno pravnoj povredi i/ili povredi etičkog kodeksa. Time bi se izbjegla situacija da djelatnik - osumnjičen za kazneno djelo na štetu djeteta - nastavi raditi s djecom i po nekoliko mjeseci dok optužni akt ne postane pravomoćan;
- da odgojno-obrazovne ustanove, prije zapošljavanja ili druge vrste angažiranja osoba u radu ili kontaktima s djecom, pribave od Ministarstva pravosuđa posebno uvjerenje o podacima iz kaznene evidencije, iz kojeg je vidljivo je li određena osoba pravomoćno osuđivana za kaznena djela koja su zapreka za rad u odgojno-obrazovnoj ustanovi; predložimo i da periodično provjeravaju podatke o zaposlenicima i ostalim angažiranim osobama u pogledu uvjeta i zapreka za rad s djecom;
- donijeti pravilnik iz *Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*, kojim će se razraditi sustav licenciranja učitelja, nastavnika, stručnih suradnika i ravnatelja i osigurati da osoba, kojoj je izrečena zabrana odgojno-obrazovnog rada u školskoj ustanovi zbog nezakonitog i/ili neprofesionalnog postupanja na štetu prava i interesa djece, ne može dobiti licenciju za rad u školskoj ustanovi na odgojno-obrazovnim poslovima, odnosno da istu ne može obnoviti;
- propisati i detaljnije regulirati posebnu provjeru sposobnosti obavljanja odgojno-obrazovnog rada s djecom, koja bi se provodila periodično u okviru postupka licenciranja odgojno-obrazovnih radnika i ravnatelja;
- aktivno uključivanje ravnatelja u rješavanje problema među djelatnicima, te prioritarnu zaštitu učenika od sukoba odraslih osoba u odgojno-obrazovnim ustanovama.

Zaštita djece od neetičnog i kažnjivog postupanja trećih osoba, s kojima odgojno-obrazovna ustanova ostvaruje suradnju

Angažiranje vanjskih suradnika pojedinaca, udruga i drugih pravnih osoba unutar sustava odgoja i obrazovanja zahtijeva dodatni oprez dječjih vrtića i škola.

Preporučujemo:

- zatražiti posebno uvjerenje o podacima iz kaznene evidencije za sve vanjske suradnike, koje dječji vrtići i škole angažiraju u procesu odgoja i obrazovanja i koje dolaze u doticaj s djecom;
- propisima odrediti pravila i uvjete za sudjelovanje udruga u odgojno-obrazovnom procesu, kako bi se osiguralo da je program koji se provodi u skladu s najboljim interesima djece;
- iznajmljivanje prostora škole za izvanškolske aktivnosti uvjetovati provjerom prethodne osuđivanosti svih osoba koje će u prostoru škole dolaziti u kontakt s djecom.

PROGRAMI I SADRŽAJI ODGOJA I OBRAZOVANJA

Obrazovanje djece nužno je usmjeriti promicanju poštovanja ljudskih prava i temeljnih sloboda. Pravo na obrazovanje podrazumijeva pružanje kvalitetnog obrazovanja, u sigurnom okruženju, uz poštovanje različitosti, te prihvaćanje stavova djece o tome kako se njihova prava ostvaruju.

Pravo djeteta na sudjelovanje i informaciju

U školi se ponekad krši pravo djece na informaciju o važnim pitanjima i odlukama koje se na njih odnose, kao i pravo na izražavanje mišljenja. Učenika se mora pravodobno upoznati s njegovim pravima, obvezama i odgovornostima, mogućnostima i načinima dobivanja pomoći u određenim situacijama, načinima postupanja u slučaju nasilja, kriterijima ocjenjivanja i ocjenom, te svim kadrovskim i organizacijskim i drugim promjenama u području odgoja i obrazovanja koje se na njega odnose.

Preporučujemo:

- aktivno djelovati na promociji i povećanju sudjelovanja djece u procesima donošenja odluka važnih za njihov odgoj i obrazovanje;
- uvažavati učenike kao partnere u kreiranju i realizaciji plana i programa škole, u osmišljavanju slobodnih i preventivnih aktivnosti, ovisno o njihovoj dobi i zrelosti;
- na početku i tijekom školske godine upoznati učenike i roditelje s kriterijima ocjenjivanja i odredbama *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi*, te zakonskom procedurom u slučaju nezadovoljstva učenika ocjenom ili pedagoškom mjerom;
- omogućiti izuzeće iz povjerenstva nastavnika koji je učenika ocjenjivao tijekom godine i zaključio mu ocjenu kojom nije zadovoljan, kad to zatraži učenik ili roditelj, kao i izuzeće nastavnika iz postupka polaganja popravnog ispita, ako to zatraži učenik ili roditelj;
- upoznati roditelje i učenike s pravilima sigurne uporabe suvremenih tehnologija i informirati djecu o posljedicama neprimjerene komunikacije na društvenim mrežama, načinima postupanja školskih ustanova u slučaju nasilja putem interneta, kao i svakog drugog oblika nasilja, u skladu s *Protokolom o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima*;
- osnažiti ulogu vijeća učenika u školama, jasno definirati ulogu i zadaće vijeća i način biranja učenika u vijeće te izraditi smjernice za djelovanje, kako bi učenici imali jasnu informaciju o njegovoj ulozi i putem vijeća mogli ostvariti svoja prava sudjelovanja.

Građanski odgoj i obrazovanje te učenje o dječjim pravima

Nužno je svakom djetetu osigurati u školi sadržaje iz građanskog odgoja i obrazovanja, po mogućnosti i kroz zasebni nastavni predmet, kako bi se djeca i mladi osposobili i osnažili za uspješno sudjelovanje u životu zajednice. Ovi sadržaji trebaju biti utemeljeni na konceptu ljudskih/dječjih prava, obvezno trebaju uključiti poučavanje o toleranciji i prihvaćanju različitosti u društvu, neprihvatljivosti bilo koje vrste diskriminacije prema pojedinim društvenim grupama. Za ostvarivanje prava djece u društvu, nužno je i da ih se dobro upozna s *Konvencijom o pravima djeteta* i načinima zaštite svojih prava.

Preporučujemo:

- osigurati veću zastupljenost sadržaja obrazovanja o ljudskim/dječjim pravima u osnovnim i srednjim školama u okviru redovnih programa; osigurati obveznu zastupljenost tih sadržaja na fakultetima koji obrazuju buduće djelatnike odgojno-obrazovnih ustanova;
- osmisliti programe i aktivnosti kojima će se djecu informirati i poučavati o dječjim/ljudskim pravima, te obilježiti 20. studenoga - dan kada je donesena *Konvencija o pravima djeteta*;
- objaviti poveznicu na web stranicama odgojno-obrazovnih ustanova na stranicu pravobraniteljice za djecu www.dijete.hr, gdje u rubrici za djecu *Azanas* učenici mogu doznati više o dječjim pravima i *Konvenciji o pravima djeteta*, radu i ovlastima pravobraniteljice za djecu, te Mreži mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu, a odrasli se mogu upoznati sa svim aktivnostima, stajalištima i preporukama pravobraniteljice;
- predvidjeti u sklopu redovnog godišnjeg planiranja aktivnosti prema *Pravilniku o izvođenju izleta, ekskurzija i drugih odgojno-obrazovnih aktivnosti izvan škole*, posjet *Maloj kući dječjih prava* Ureda pravobraniteljice za djecu u Zagrebu, odnosno posjet njezinim regionalnim uredima u Osijeku, Splitu i Rijeci.

Zdravstveni odgoj i obrazovanje

Naš se Ured godinama zalaže za to da svakom djetetu u osnovnoj i srednjoj školi bude dostupno odgovarajuće zdravstveno obrazovanje, koje uključuje i dio o spolnosti budući da je to za djecu važno u razvojnem, zdravstvenom, preventivnom i odgojno-obrazovnom smislu.

Preporučujemo:

- sustavno i sveobuhvatno provođenje cjelovitog zdravstvenog odgoja i obrazovanja tijekom osnovne i srednje škole, sa znanstveno utemeljenim i interdisciplinarno predstavljenim sadržajima, te u skladu sa standardima zaštite ljudskih prava, ravnopravnosti spolova i suzbijanja svih vrsta diskriminacije i homofobije;
- osigurati da svako dijete u sastavu zdravstvenog odgoja, neovisno o svjetonazoru svojih roditelja, na primjeren način dobije informacije o zaštiti reproduktivnog zdravlja, načinima zaštite od spolno prenosivih bolesti, rizicima preranog stupanja u spolne odnose i važnosti odgovornog spolnog ponašanja, kontracepciji, zaštiti od spolnog nasilja i zlostavljanja (koje uključuje i digitalni aspekt), te o neprihvatljivosti nasilja u adolescentskim vezama;
- uložiti više napora u osuvremenjivanje i prilagođavanje pristupa mladima u poučavanju sadržaja o spolnosti, uz uključivanje izvanškolskih stručnjaka (liječnika, psihologa i dr.) u neposredno izvođenje programa.

Medijska i digitalna pismenost

Protoklih godina pravobraniteljica za djecu u brojnim je prilikama pozivala na sustavno uključivanje razvoja medijske i digitalne pismenosti na svim razinama odgoja i obrazovanja. Zasad se ovi sadržaji u školama ostvaruju neujednačeno i ovise o entuzijazmu pojedinih odgojno-obrazovnih djelatnika i suradnji s organizacijama civilnoga društva. Razvoj medijske i digitalne pismenosti predstavlja tek jedan aspekt sveobuhvatne zaštite prava djece u digitalnom okruženju, koja nužno zahtijeva strateški pristup.

Preporučujemo:

- razvoj medijske i digitalne pismenosti uključiti u odgojno-obrazovne programe od najranije dobi, na svim razinama odgojno-obrazovnog sustava, s ciljem širenja dostupnosti i obuhvata sve djece, uz posebnu pažnju prema ranjivim skupinama, a osobito prema djeci s teškoćama u razvoju;
- kontinuirano razvijati i evaluirati kurikulume za razvoj medijske i digitalne pismenosti za pojedine razine odgoja i obrazovanja, te programe obrazovanja i stručnog usavršavanja odgojitelja/učitelja/nastavnika za ovo područje;
- da Ministarstvo znanosti i obrazovanja jasno definira obvezne sadržaje medijske i digitalne pismenosti, koje svi učenici trebaju dobiti u obveznom osnovnom i srednjoškolskom obrazovanju. Osim uporabe informacijske i komunikacijske tehnologije, obvezni sadržaji trebaju obuhvatiti i teme iz područja medija: prepoznavanje lažnih vijesti i prikrivenog oglašavanja, zaštitu od potencijalno štetnih sadržaja, uključujući diskriminaciju i govor mržnje, te stereotipni prikaz spolova u medijima, pomoć u pronalaženju i izboru kvalitetnih sadržaja za djecu, uključujući i računalne igre, platforme za komuniciranje djece i sl.;
- kontinuirano razvijati i evaluirati preventivne programe za djecu, roditelje i učitelje u području medijske i digitalne pismenosti;
- poticati znanstvena istraživanja, na sveučilištu i u znanstvenim institucijama, u području razvoja medijske i digitalne pismenosti te općenito ostvarivanja prava djece u digitalnom okruženju.

Izborna nastava vjeronauka

Velika većina učenika pohađa u školi izbornu nastavu vjeronauka. Zadaća je škole pobrinuti se da ona djeca koja ne pohađaju vjeronauk ne budu zbog toga ni na koji način dovedena u nepovoljan položaj (npr. da moraju biti na satu vjeronauka ili čekati na hodniku da sat završi).

Preporučujemo:

- školama, da satove vjeronauka - gdje je to moguće - održavaju prvi ili zadnji sat u rasporedu sati. Ako je to neizvedivo, nužno je organizirati prihvat i sadržajno upotpuniti „slobodan sat“ djeci koja ne pohađaju vjeronauk;
- uvođenje alternativnih izbornih nastavnih sadržaja za djecu koja ne pohađaju izborni vjeronauk u školi, kako bi se svim učenicima ujednačila ponuda nastavnih predmeta - kvantitativno i kvalitativno.

Uklanjanje diskriminirajućih sadržaja iz udžbenika

Kako bi se djecu pravodobno zaštitilo od eventualnih sadržaja u udžbenicima koji upućuju na moguću diskriminaciju, preporučujemo prilikom odobravanja udžbenika obratiti pažnju na to da sadržaji ne smiju biti diskriminirajući, već u skladu s propisima kojima se zabranjuje diskriminacija. Potrebno je poduzimati odgovarajuće mjere kako bi se uklonili oni sadržaji za koje se utvrdi da su diskriminirajući i protivni načelima demokratskog poretka, a odnose se na zaštitu ljudskih i manjinskih prava, temeljnih sloboda i prava čovjeka i građanina, te ravnopravnost spolova.

Dodatni sadržaji i aktivnosti u odgojno-obrazovnom procesu

Učenicima se u školi nerijetko nude dodatni sadržaji i aktivnosti u okviru odgojno-obrazovnog procesa kao što su izleti, ekskurzije, predstave za djecu i slično, koje trebaju financirati roditelji i koje ponekad predstavljaju znatno financijsko opterećenje za obitelj, a neki roditelji to ne mogu priuštiti svojoj djeci. Takve nejednake mogućnosti pristupa sadržajima u odgojno-obrazovnom procesu mogu rezultirati diskriminacijom djece po osnovi imovinskog stanja.

Preporučujemo:

- prije planiranja dodatnih sadržaja i aktivnosti ispitati mogućnosti roditelja i interes djece;
- pri odabiru aktivnosti ispitati mogućnosti njihova besplatnog osiguravanja za sve učenike;
- u slučaju nemogućnosti osiguravanja besplatnih sadržaja i aktivnosti, odabrati one koje su cijenom pristupačne, te osigurati potporu učenicima slabijih materijalnih mogućnosti.

Promidžba i prodaja proizvoda u odgojno-obrazovnim ustanovama

Obraćali su nam se roditelji s pritužbama, da se u školama odvija promidžba i prodaja proizvoda koji nisu u skladu s ciljevima odgoja i obrazovanja. Procjena, je li neka prodaja u skladu s ciljevima odgoja i obrazovanja, prepuštena je ravnateljima. Činjenica je da se u školama promoviraju i prodaju razne knjige i didaktički materijali koji mogu pridonijeti ostvarenju navedenih ciljeva, no nisu na popisu obveznih udžbenika. Time se djecu i roditelje koji to ne mogu platiti izlaže pritisku i dovodi u neugodan položaj. Preporučujemo onemogućiti promidžbu i prodaju takvih proizvoda djeci u školama, kako bi se izbjegli pritisci na djecu i moguće dovođenje u neravnopravni položaj po osnovi imovinskog stanja.

Osposobljavanje djece za upravljanje biciklom

Djeca biciklisti jedna su od najranjivijih skupina u prometu. Jedna od mjera za veću sigurnost djece u prometu je i provedba *Programa osposobljavanja za upravljanje biciklom*, koji provode osnovne škole, te ustanove koje organiziraju odgoj, obrazovanje i slobodno vrijeme djece i mladih. Preporučujemo da se u svim školama osiguraju uvjeti za provođenje *Programa osposobljavanja za upravljanje biciklom* te da se učenike potakne na uključivanje u Program.

ODNOSI RODITELJA I DJELATNIKA ODGOJNO-OBRAZOVNIH USTANOVA

Brojni problemi i povrede prava djece u školi nastaju zbog nedostatka suradnje roditelja i djelatnika odgojno-obrazovnih ustanova, izostanka otvorene komunikacije i prikrivanja problema, te neinformiranosti roditelja, a i djelatnika, o pravima, obvezama, ovlastima odgojno-obrazovnih ustanova i protokolima postupanja u određenim situacijama.

Zaštita djece u odgojno-obrazovnim ustanovama u situaciji ugrožavajućeg ponašanja roditelja/osoba kojima su djeca povjerena

U situacijama u kojima je ponašanje roditelja ugrožavajuće za dijete (konflikt između roditelja u ostvarivanju roditeljske skrbi, nasilje, alkoholizam, utjecaj opijata...), odgojno-obrazovna ustanova treba poduzeti odgovarajuće mjere.

Preporučujemo:

- obvezno i žurno obavijestiti centar za socijalnu skrb i, prema potrebi, policiju;
- donijeti na razini ustanove *Protokol o postupanju u kriznim situacijama* s jasno definiranim ulogama i obvezama djelatnika škole u navedenim situacijama.
- intenzivno surađivati s centrom za socijalnu skrb u situaciji kad učenik mijenja razrednu sredinu zbog konfliktnog prekida zajednice života roditelja, a pritom još nije donesena odluka suda s kojim roditeljem će dijete stanovati;
- u situaciji provođenja ovrhe u vrtiću/školi radi predaje djeteta ili ostvarivanja osobnih odnosa s roditeljem ili drugim osobama, kada se ona s ciljem zaštite dobrobiti i prava djeteta, mora provesti u odgojno-obrazovnoj ustanovi, nužna je prethodna priprema i zajedničko koordinirano djelovanje svih sudionika u ovrsi, u skladu s *Pravilnikom o načinu postupanja i suradnje suca, stručnog radnika centra za socijalnu skrb i policijskog službenika za mladež prilikom prisilnog oduzimanja i predaje djeteta*. Djelatnici odgojno-obrazovnih ustanova, kao i svi ostali, dužni su poštovati odluke suda, inače mogu biti kažnjeni novčanom ili zatvorskom kaznom. Nužna je intenzivna suradnja s centrom za socijalnu skrb, koji pruža savjetodavnu potporu u provedbi postupka ovrhe i poduzima nužne mjere pomoći i podrške djetetu i drugim osobama koje sudjeluju u provedbi ovrhe radi prisilnog oduzimanja i predaje djeteta.

Suradnja odgojno-obrazovnih ustanova s roditeljima/osobama kojima su djeca povjerena i drugim tijelima i ustanovama, radi zaštite najboljeg interesa djeteta

Nedostatak informacija i dobre suradnje odraslih koji su dužni brinuti se o djetetu može biti uzrok dodatnog kršenja dječjih prava.

Preporučujemo:

- na početku pedagoške/školske godine dati roditeljima/osobama kojima su djeca povjerena sve potrebne informacije o njihovim pravima, obvezama i odgovornostima u odgojno-obrazovnom procesu, pravima i obvezama djece, proceduri i svim mogućnostima zaštite dječjih prava, te načinima komunikacije s ustanovom;
- upoznati roditelje s radom i ovlastima stručnih suradnika - za njihov rad i razgovor s djetetom nije potrebna suglasnost roditelja;
- pravodobno informirati roditelje/osobe kojima su djeca povjerena o kadrovskim i organizacijskim promjenama u školi, koje utječu na učenike;
- kod izuzetno složenih slučajeva, koji zahtijevaju posebne mjere zaštite prava i interesa djeteta, uspostaviti koordiniranu suradnju vrtića/škole sa svim institucijama uključenim u zaštitu prava djece, te uvođenje prakse međuresornih sastanaka „studije slučaja“, kako se u administrativnoj proceduri (koja ponekad produljuje rješavanje problema) ne bi dodatno produbile teškoće djeteta i kršila njegova prava.

PODRŠKA RANJIVIM SKUPINAMA DJECE

Posebnu podršku i pažnju odgojno-obrazovnih djelatnika trebaju djeca koja, zbog nekih svojih obilježja i potreba ili specifičnih životnih okolnosti i iskustava, mogu biti izložena većem riziku od kršenja svojih prava, odnosno otežanog i nedostatnog ostvarivanja prava. Djeci iz ranjivih skupina potrebna je veća zaštita i više podrške za ostvarivanje svojih prava u potpunosti.

Podrška djeci s teškoćama u razvoju

Inkluzija je proces u kojem odgojno-obrazovne institucije pokušavaju odgovoriti potrebama svih učenika, i to promjenom u pristupu poučavanju i obrazovnom sadržaju, ali i samoj strukturi i strategijama obrazovnog sustava. Primjereni oblik školovanja za djecu s teškoćama u razvoju (TUR) može se osigurati individualiziranim pristupom učenicima, razrađenim i prilagođenim odgojno-obrazovnim programima koji odgovaraju sposobnostima učenika, odgovarajućim nastavnim sredstvima i pomagalicama, odgovarajućim psihološkim pristupom djeci s TUR-om, te uspostavljanjem partnerskog odnosa između škole i roditelja učenika s TUR-om.

Preporučujemo:

- pronaći rješenja sustavnog (su)financiranja pomoćnika u nastavi/stručnih komunikacijskih posrednika za učenike s TUR-om, te razvijanja mehanizama supervizije i evaluacije njihovog rada;
- dodatno ulagati u razvijanje modela edukacije pomoćnika u nastavi/stručnog komunikacijskog posrednika i njihove supervizije tijekom procesa uključivanja;
- uvesti nove mehanizme za praćenje provedbe različitih vrsta primjerenih programa odgoja i obrazovanja u osnovnim i, posebice, srednjim školama zbog učestalog nepoštovanja individualiziranog pristupa, te zamijećene nedovoljne razine senzibiliziranosti i educiranosti o potrebama učenika s TUR-om;
- osigurati odgojno-obrazovnim radnicima dodatnu edukaciju u pogledu razumijevanja različitih teškoća u razvoju/invaliditeta, načina prilagodbe i pristupa djeci s TUR-om;
- fleksibilnost nadležnih institucija u donošenju odluka o nastavku školovanja učenika s teškoćama u razvoju pri rješavanju situacija koje su iznimka od pravila i opravdane su s obzirom na etiologiju djetetovih teškoća, a uzimajući u obzir promjenjive potrebe učenika s TUR-om;
- dodatno ulagati u prostornu prilagodbu odgojno-obrazovnih institucija;
- osigurati veću opremljenost odgojno-obrazovnih institucija suvremenim nastavnim sredstvima, te adaptivnom i asistivnom tehnologijom potrebnom u radu s učenicima s teškoćama u razvoju;
- posebnu pažnju usmjeriti odgojno-obrazovnom uključivanju učenika s višestrukim teškoćama;
- jačanje srednjih škola za pružanje programske potpore i pedagoško-didaktičkih prilagodbi u procesu obrazovanja učenika s teškoćama u razvoju;

- bolje usklađivanje programa obrazovanja za djecu s TUR-om (posebice onih koje provode centri za odgoj i obrazovanje) s potrebama tržišta rada;
- pronalaženje mehanizama za brže donošenje rješenja po žalbi roditelja i brža postupanja nadležnih institucija, kada se rješavaju pitanja o kojima ovisi daljnji tijek školovanja učenika.

Podrška djeci pripadnicima nacionalnih manjina

U prijavama koje primamo, najizraženije područje kršenja prava djece pripadnika nacionalnih manjina je odgojno-obrazovni sustav. Pritužbe su se odnosile na sadržaje obrazovanja, organizaciju nastave, pedagošku dokumentaciju, nedostatnu fleksibilnost obrazovnog sustava u procesu upisa u prvi razred srednje škole, nedostatnu zastupljenost vjerskih, povijesnih i kulturnih sadržaja različitih nacionalnih manjina u kurikulumu, prijevod udžbenika i svjedodžbi, veću nastavnu opterećenost učenika pripadnika nacionalnih manjina, nemogućnost refundiranja putnih troškova za pohađanje škole subotom, ali i na pojavu nacionalno motiviranog vršnjačkog nasilja u školama koje pohađaju učenici pripadnici nacionalnih manjina. Stoga smo u više navrata naglasili važnost sustavnog i kontinuiranog rada na kreiranju i provedbi školskih programa prevencije nacionalno motiviranog nasilja.

Preporučujemo:

- provoditi programe usmjerene učenju djece toleranciji, nediskriminaciji i prihvaćanju različitosti radi izgrađivanja odnosa tolerancije i poštovanja prava pripadnika manjinskih zajednica;
- educirati odgojno-obrazovne radnike, kao i druge osobe koje sudjeluju ili pomažu u odgojno-obrazovnom procesu, osigurati stručno usavršavanje i dodatnu stručnu podršku u radu na razvijanju tolerantnih odnosa između djece pripadnika nacionalnih manjina i djece većinske nacionalnosti;
- informirati roditelje o pravima djece i zaštiti od diskriminacije;
- dodatno razvijati i jačati školske programe prevencije nacionalno motiviranog vršnjačkog nasilja, pri tome je u procese kreiranja i provedbe programa potrebno uključiti i učenike.

Dodatnu pažnju valja obratiti na zaštitu prava djece pripadnika romske nacionalne manjine. Iako Hrvatska poduzima određene mjere za povećanje obuhvata romske djece u sustavu odgoja i obrazovanja, smatramo da te mjere nisu dostatne. Zamjetan je trend povećanja broja romske djece upisane u osnovnoškolsko obrazovanje, ali i trend povećanja broja razreda u kojima su polaznici isključivo djeca romske nacionalne manjine.

Preporučujemo:

- izbjegavati izdvajanje djece pripadnika romske nacionalne manjine u posebne razrede zbog nepoznavanja hrvatskog jezika;
- pravodobno organizirati i dosljedno provoditi dvogodišnje predškolske programe, uz pojačan rad u produženom boravku i slobodnim aktivnostima, dostupnost romskih pomagača te intenzivnu suradnju s roditeljima i lokalnom zajednicom;
- uključiti svu djecu pripadnika romske nacionalne manjine u programe predškole i programe učenja hrvatskog jezika, osigurati im pripremu za polazak u školu, prijevoz do odgojno-obrazovnih ustanova koje su udaljenije od romskih naselja, te odgovarajuće prostorne i kadrovske kapacitete u odgojno-obrazovnim ustanovama;

osigurati sredstava za podmirenje troškova vezanih uz odgoj i obrazovanje (udžbenici, pribor, izvannastavne aktivnosti i sl.), s obzirom na to da je dobrobit djece pripadnika romske nacionalne manjine dodatno ugrožena nepovoljnom socijalno-ekonomskom situacijom, siromaštvom i visokom stopom nezaposlenosti;

osigurati prostor u romskim naseljima za održavanje aktivnosti s djecom (npr. podrška u učenju, organizacija slobodnog vremena i sl.).

Podrška djeci u alternativnoj skrbi

Djeca koja su izdvojena iz obitelji i smještena u institucije ili udomiteljske obitelji, predstavljaju posebno ranjivu skupinu djece, rad s njima zahtijeva dodatna znanja i empatiju za njihova proživljena stresna i traumatska iskustva.

Preporučujemo:

- intenzivnu suradnju nastavnika i stručnih službi škola s odgajateljima u ustanovama ili udomiteljima;
- kada je riječ o djeci s problemima u ponašanju koja se nalaze u odgojnim domovima, potrebno je dodatno osnažiti međuresornu suradnju s domovima, matičnim centrom za socijalnu skrb i, po potrebi, liječnicima;
- osigurati suglasnost ustanova i udomitelja za snimanja i fotografiranja djece i druge aktivnosti;
- pružanje dodatne pomoći djeci u svladavanju nastavnog gradiva;
- dodatno poticanje djece na uključivanje u razne školske aktivnosti.

Djeca koja su zajedno s jednim roditeljem smještena u skloništa za odrasle i djecu žrtve obiteljskog nasilja, potrebno je posvetiti posebnu pozornost, riječ je o pojačano ranjivoj djeci koja se nalaze u ekstremnoj stresnoj situaciji.

Preporučujemo:

- uključivanje djece u predškolski i školski odgoj i obrazovanje;
- intenzivnu suradnju nastavnika i stručne službe škole s roditeljem;
- zaštitu sigurnosti i privatnosti djece.

Podrška novopridošlim učenicima i djeci migrantima

Mijenjanje razredne sredine stres je i učenicima i roditeljima, te zahtijeva dodatni angažman razrednika i stručnih suradnika u izradi individualnog plana rada s djetetom. Ulaganje dodatnih napora nužno je radi sveobuhvatne i pravodobne zaštite prava i interesa „novih“ učenika u školi ili polaznika u vrtiću.

Preporučujemo:

- žurno i koordinirano djelovanje svih dionika koji trebaju biti uključeni u rješavanje njihovog statusa; ne smije se dogoditi da, zbog dugotrajne administrativne procedure ili dokumenta koji nedostaje za upis djeteta, dijete ne može ostvariti svoje pravo na obrazovanje;

- pružiti odgovarajuću potporu u procesu inkluzije svim „novim“ polaznicima/učenicima u grupi/razredu;
- zatražiti sve potrebne informacije o djetetu od ustanove iz koje dijete dolazi;
- osigurati pomoć i intenzivirati dodatne edukacije za odgojitelje i učitelje o interkulturalnom učenju i poučavanju te inkluzivnom konceptu obrazovanja, s obzirom na trendove migracija i porast broja djece koja su na različite načine zahvaćena procesom migracije;
- pružiti svu potrebnu podršku djelatnicima odgojno-obrazovnih ustanova u koje su uključena djeca migranti, i to osiguravanjem prevoditelja te stručnim usavršavanjem i osnaživanjem, kako bi mogli pripremiti drugu djecu, roditelje i ostale dionike za integraciju djece migranata;
- pružiti podršku djeci hrvatskih diplomata, koja zbog posla svojih roditelja dio svojega školovanja provode u inozemstvu, te - u slučaju povratka u Hrvatsku - na vrijeme obaviti sve predradnje potrebne za njihov upis u školu, kako bi se uklonile prepreke u nastavku školovanja i kako ih se ne bi dovelo u neravnopravan položaj u odnosu na djecu koja su se cijelo vrijeme školovala u Hrvatskoj.

Podrška djeci čiji su roditelji u zatvoru

Među djecom u vrtiću i u školi, ima i djece čiji su roditelji u sukobu sa zakonom, a neki od njih jesu ili su bili u zatvoru. Ta djeca se često stide, brinu, strahuju, zbunjena su i ljuta ili zabrinuta za svog roditelja u zatvoru, za onog s kojim živi, za svoju obitelj i za sebe. Često dijete i članovi obitelji skrivaju pred drugima situaciju u svojoj obitelji. Mnoga djeca ni ne znaju da im je roditelj u zatvoru jer im kažu da je on/ona na putu ili u bolnici. Tako se može dogoditi da mu drugi, primjerice djeca u školi, kažu istinu, rugajući se ili optužujući ga. Neki učitelji ni ne znaju da je u njihovom razredu učenik čiji je roditelj u zatvoru, jer su ova djeca u školi najčešće - „nevidljiva“. Važno je da učitelji ili stručni suradnici u školi za to znaju jer oni mogu biti dragocjena podrška i utjeha ovoj djeci.

Preporučujemo:

- pomoći ovoj skupini djece da otkriju svoje brige i strahove, razumjeti ih i utješiti te im ponuditi pomoć ako im zatreba u svakodnevnim aktivnostima;
- dijete čiji je roditelj u zatvoru ne gledati kao „problematično“ niti očekivati da će ono nužno imati probleme u ponašanju;
- pružiti djetetu emocionalnu podršku i razumijevanje, te pomoć u učenju ako je potrebno;
- bliskim i uvažavajućim odnosom pomoći djetetu u osvještavanju činjenice da je roditelj u zatvoru privremeno, da postoje ljudi i mjesta gdje može dobiti pomoć, podršku, utjehu, savjet ili poticaj za rješavanje nekog problema;
- imati razumijevanja za to da se posjeti u zatvoru često odvijaju za vrijeme nastave, pa je važno omogućiti djetetu takve izostanke iz škole i podržati ga u tome; za većinu djece dobro je da budu u izravnom kontaktu s roditeljem koji je u zatvoru - da ga posjećuju i komuniciraju s njim telefonom, pismima, *skypeom* itd.

Podrška darovitim učenicima

Zaštita prava darovite djece zahtijeva pridavanje većega značenja otkrivanju njihove darovitosti i stvaranju mogućnosti za njezino razvijanje u jednom ili više područja. Školski sustav često zanemaruje i ne prepoz-

naje darovitu djecu, njihove se sposobnosti ne razvijaju i ne potiču, te je moguće i dodatno kršenje njihovih prava.

Preporučujemo:

- žurno donijeti podzakonski propis kojim bi se uredila prava darovite djece, način njihova uočavanja, školovanja, praćenja i poticanja, te predvidjeti financijska sredstva za njegovu praktičnu primjenu, što je obveza iz *Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*;
- voditi računa o najboljem interesu darovitih učenika, osobito o njihovoj opterećenosti, budući da su oni često uključeni u više slobodnih aktivnosti i sudjeluju na natjecanjima iz nekoliko nastavnih predmeta.

Podrška djeci u kontekstu zaštite zdravlja

Zbog različitih zdravstvenih poteškoća djeca tijekom svojeg obrazovanja nerijetko izostaju s nastave, a neka i duže borave na bolničkom liječenju. U nekim je bolnicama osigurana i škola, pa djeca, ovisno o zdravstvenom stanju i mogućnostima, pohađaju nastavu. Tamo gdje nije osigurana škola u bolnici, djeca sama moraju nadoknaditi ponekad i veliku količinu nastavnih sadržaja. Za vrijeme liječenja kod kuće, bolničkog liječenja i nakon izlaska iz bolnice, djeca trebaju dodatnu podršku i razumijevanje nastavnika.

Preporučujemo:

- pružanje podrške nastavnicima i njihovo bolje informiranje o načinu na koji mogu pomoći djetetu nakon bolesti ili hospitalizacije kako bi mu olakšali povratak u razrednu zajednicu te stručnu podršku nastavnicima u radu s kronično i teško oboljelom djecom;
- educiranje nastavnika za rano uočavanje teškoća mentalnog zdravlja djeteta i za suradnju s drugim institucijama, te prilagodbu odgojno-obrazovnog procesa djetetu koje iskazuje takve teškoće;
- veći angažman Ministarstva znanosti i obrazovanja u cilju osiguravanja škole u bolnici za svu djecu osnovnoškolske i srednjoškolske dobi, koja su na dugotrajnom bolničkom liječenju;
- suradnju škole s timovima školske medicine u cilju obuke djelatnika i pružanja prve pomoći djetetu u slučaju dijabetičke kome, što uključuje i primjenu glukagona.

Nasilje u odgojno-obrazovnim ustanovama i podrška djeci s problemima u ponašanju

Odrasli su dužni osigurati ostvarivanje prava djece na zaštitu od svih oblika nasilja na svim mjestima pa tako i u školi. U školi je osobito izraženo vršnjačko nasilje, koje može biti fizičko, psihičko i emocionalno, a u velikom je porastu vršnjačko nasilje putem interneta i društvenih mreža. Ujedno škola je, uz obitelj, mjesto najvećeg preventivnog potencijala u društvu.

Zato je važno da škole imaju preventivne strategije u okviru kojih se provode programi prevencije nasilja, te razvoja socioemocionalnih kompetencija i socijalnih vještina za rješavanje sukoba. Neki oblici vršnjačkog nasilja imaju elemente kaznenih djela ili prekršaja. Nužno je poduzeti sve zakonske i stručne mjere kad dođe do takvog nasilja. Škola je dužna primijeniti protokole o postupanju u slučaju nasilja, te je potrebno poduzimati stručne intervencije i prema djetetu koje trpi nasilje i onome koje čini nasilje. Zbog uočenih slabosti u zaštiti djece od nasilja u školi, pravobraniteljica za djecu kontinuirano upućuje preporuke i upozorenja resorima i ustanovama u skladu sa svojim ovlastima, inicira poduzimanje mjera i sudjeluje u izradi propisa i dokumenata.

Preporučujemo:

- stvoriti atmosferu nulte tolerancije na nasilje u školama, te odnose međusobnog poštovanja na svim razinama;
- provoditi mjere i aktivnosti u skladu s Akcijskim planom za prevenciju nasilja u školama 2020.-2024. (unaprijediti zakonski okvir i preventivne strategije u školama, obogatiti ih znanstveno utemeljenim i evaluiranim programima prevencije na svim razinama, poboljšati prikupljanje podataka o nasilju u školama, osnažiti preventivni rad s učenicima, roditeljima i učiteljima);
- intenzivnije provoditi preventivne aktivnosti usmjerene razvoju socijalnih vještina djece, posebice komunikacijskih i onih za rješavanje sukoba;
- osigurati sudjelovanje djece u kreiranju preventivne strategije škole, djeci omogućiti da na siguran način istaknu mišljenja o svim stvarima koje se na njih odnose, bez straha od posljedica;
- kontinuirano upoznavati roditelje - na radionicama, predavanjima, te raznim publikacijama - s problematikom nasilja i nenasilnog rješavanja sukoba, provoditi edukaciju o razvojnim potrebama djece i uočenim teškoćama;
- upoznati roditelje i djecu s propisima koji se odnose na nasilje u školi (*Pravilnikom o načinu postupanja odgojno-obrazovnih radnika školskih ustanova u poduzimanju mjera zaštite prava učenika te prijave svakog kršenja tih prava nadležnim tijelima, Protokolom o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima, Kućnim redom škole*), te aktivnostima koje je odgojno-obrazovna ustanova dužna poduzeti;
- unaprijediti temeljno obrazovanje učitelja i nastavnika, osigurati dodatnu edukaciju o području prevencije nasilja, posebice psihičkog, koje se nedovoljno prepoznaje i ne tretira se primjereno; cjeloživotno obrazovanje učitelja i nastavnika obogatiti stručnim sadržajima koji unapređuju kompetencije za prevenciju nasilja i rad s djecom s problemima u ponašanju (nenasilno rješavanje sukoba, medijacija, uspješno vođenje razredne skupine, nenasilno discipliniranje i sl.); osnažiti djelatnike za prepoznavanje i identificiranje rizika u djetetovom životu;
- osigurati dovoljan broj različitih stručnih suradnika u stručnoj službi u svakoj školi, posebice socijalnih pedagoga, a obavezno u školama koje imaju posebne razredne odjele za djecu s problemima u ponašanju, s obzirom na njihovu osposobljenost za provođenje prevencije i intervencija usmjerenih djeci u riziku i djeci s problemima u ponašanju;
- izraditi individualni plan podrške djetetu koje je pretrpjelo nasilje, a za dijete koje je počinilo nasilje individualni plan postupanja usmjeren učenju odgovornosti restitutivnim postupanjem i, po potrebi, izricanjem pedagoških mjera, te drugim oblicima pomoći; uključiti službe izvan škole u skladu s protokolima;
- unaprijediti međuresornu i međuinstitucionalnu suradnju na svim razinama (škole, centri za socijalnu skrb, policija i druga nadležna tijela) u pristupu pojedinačnim slučajevima djece s problemima u ponašanju; organizirati redovite zajedničke sastanke s ciljem integracije pojedinačnih opažanja, jasnije percepcije djetetovih problema, preuzimanja odgovornosti i zajedničkog planiranja intervencija;
- intenzivnije povezivati institucije odgoja i obrazovanja u razmjeni informacija o svakom djetetu prilikom vertikalnog i horizontalnog prijelaza djeteta iz jedne ustanove u drugu (kod prelaska iz dječjeg vrtića u školu, iz jedne škole u drugu te iz osnovne u srednju školu);
- što prije donijeti *Pravilnik o načinu i obliku provođenja odgojno-obrazovne podrške i stručnog tretmana za učenike u riziku za razvoj problema u ponašanju i s problemima u ponašanju*, a na što obvezuje *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*;

- poduzimati sve zakonske mjere u slučaju pojave nasilnog ponašanja učitelja, nastavnika i drugih odraslih osoba u školi, a osumnjičenima za kaznena djela s elementima nasilja na štetu djece odmah onemogućiti dalji kontakt s djecom do podizanja optužnog akta;
- osigurati bolju povezanost škola i jedinica lokalne i područne samouprave u definiranju potreba djece i roditelja, kreiranju i provođenju preventivnih programa, te drugim aktivnostima u lokalnoj zajednici, koje su usmjerene prevenciji nasilja i drugih oblika neprihvatljivog ponašanja.

PREPORUKE MLADIH SAVJETNIKA PRAVOBRANITELJICE ZA DJECU

ŠTO TREBA MIJENJATI U ŠKOLI - U OBRAZOVNIM SADRŽAJIMA, NAČINU IZVOĐENJA NASTAVE I OCJENJIVANJU

Vjerujemo da je izuzetno važno da djeca i mladi imaju mogućnost i priliku izraziti svoje mišljenje o stvarima koje ih se tiču. Zato pravobraniteljica za djecu ima Mrežu mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu - MMS. To je stalno savjetodavno tijelo pravobraniteljice za djecu, koje čini 20 djece iz cijele Hrvatske u dobi od 12 do 18 godina. Na sastancima s pravobraniteljicom i raspravama na zatvorenom e-forumu razmjenjuju mišljenja i savjetuju pravobraniteljicu o različitim temama, sudjeluju kao predstavnici djece i na stručnim raspravama o dječjim pravima, te zajedno s pravobraniteljicom nastoje da se glas djece snažnije čuje u društvu. Ovo su njihove preporuke za promjene u školstvu, upućene Ministarstvu znanosti i obrazovanja u rujnu 2018.

ŠTO TREBA MIJENJATI - U OBRAZOVNIM SADRŽAJIMA

1. Učiti za život, a ne za ocjenu (za testove)

U školi učimo mnogo toga što nema praktičnu primjenu, a ne dobivamo niz važnih životnih znanja (npr. o snalaženju u kriznim situacijama, financijskoj pismenosti, domaćinstvu itd.). Najčešće učimo mnogo činjenica, a ne i o primjeni znanja u životu. Imamo previše nastavnih predmeta i svima se trebamo posvetiti kako bismo dobili što više ocjene jer su one presudne za nastavak školovanja. Tako se ne možemo posvetiti detaljnijem proučavanju područja koja nas više zanimaju. Zapostavljena je i odgojna uloga škole. Škola treba uzeti u obzir kvalitetu života učenika kao djeteta u cjelini - ne promatrati ga kao „stroj za učenje i polaganje ispita“.

2. Reducirati nastavno gradivo

Učimo previše definicija i previše teorije, očekuje se da mnogo toga zapamtimo. Osim što je preopširno, nastavno gradivo različitih predmeta nije usklađeno i otežano je povezivanje sadržaja među nastavnim predmetima. Lakše nam je učiti ako se povezuju sadržaji, npr. hrvatskog jezika, povijesti i zemljopisa, hrvatskog i stranog jezika itd. U osnovnoj školi treba ujednačiti opterećenje gradivom po razredima jer je sada izrazito neujednačeno.

3. Smanjiti broj obveznih predmeta - povećati broj izbornih

Treba povećati mogućnost izbornosti predmeta, pogotovo u višim razredima osnovne škole, kako bismo se mogli više baviti predmetima koji nas zanimaju i koji su nam važni za nastavak školovanja. Izbornost je još važnija u srednjoj školi, u kojoj bi dio programa trebao biti obavezan za sve, a veći broj predmeta trebao bi biti ponuđen učenicima na izbor.

„U mojoj srednjoj školi imamo 14 obveznih predmeta i svaki profesor očekuje da iz njegovog predmeta budemo najbolji!“

4. Omogućiti izbornost sadržaja ili broja sati unutar pojedinih nastavnih predmeta

Trebalo bi omogućiti da u pojedinim predmetima učenici sami biraju veći ili manji opseg sati, a takvu mogućnost povećati u srednjoj školi. Treba povećati mogućnost izbornosti u tjelesno-zdravstvenoj kulturi i omogućiti učenicima izbor sporta koji im najviše odgovara i kojim će se rado baviti jer cilj je da se više krećemo i steknemo navike bavljenja rekreacijom i sportom.

5. U srednjoj školi prilagoditi programe tako da se olakša promjena struke ili usmjerenja tijekom školovanja.

6. Poboľšavati i nadzirati provođenje učeničke prakse (u srednjoj školi).

Važno je da učenička praksa bude u funkciji pripreme za buduće zanimanje, da se zaštiti sigurnost učenika i spriječi njihovo iskorištavanje. Rad - praksa - treba biti pravedno plaćen.

ŠTO TREBA MIJENJATI - U NAČINU IZVOĐENJA NASTAVE

1. Osigurati nastavnike osposobljene za kvalitetno izvođenje nastave

Želimo kvalitetne nastavnike koji primjenjuju suvremene metode poučavanja, omogućuju da učimo kroz primjere, a ne samo teoriju i želimo više naučiti na samoj nastavi u školi, da ne moramo tako mnogo učiti još i kod kuće. Želimo da u školu dolaze i drugi stručnjaci (na primjer, sa sveučilišta) koji bi poticali učenike za pojedina predmetna područja i radili s darovitima. Nastavnici trebaju biti dobro pripremljeni za rad s djecom različitih dobi kroz pedagoško-psihološku pripremu, trebaju poznavati dječji razvoj i potrebe. Kod zapošljavanja nastavnika treba voditi računa o tome.

„Ima profesora koji znaju što bi trebalo mijenjati u školi i koji vole svoj posao - treba im dati mogućnost da utječu na promjene!“

2. Poučavanje koje povezuje teoriju s praksom

Učenje uz primjere iz života bolje je jer je zanimljivije i pokazuje kako se neko znanje primjenjuje u životu, tako razumijemo zašto nešto učimo. Važan je aktivni pristup nastavnika, ulaganje napora u to da učenici doista razumiju što im govori. I više praktičnog rada učenicima - jer tako lakše pamtimo.

3. Više dijaloga u nastavi - aktivna uloga i sudjelovanje učenika

U nastavi nedostaje rasprava s učenicima, zaboravlja se da je važno da razmišljamo, kažemo svoje mišljenje i sami dođemo do zaključaka. Sada učenici uglavnom samo slušaju učiteljeve stavove. Važno je da nastavnici primjenjuju više različitih pristupa u poučavanju, a ne samo jedan, jer su učenici različiti i svatko od njih uči na drukčiji način. Redovitom izmjenom pristupa učitelj može pomoći da prepoznamo na koji način najuspješnije učimo.

4. Manje domaćih zadaća!

Preopterećeni smo količinom gradiva, a dodatno i zadacima koje moramo pisati nakon nastave. Imamo dosta izvanškolskih obveza, neki pohađaju i glazbenu školu ili se intenzivno bave sportom pa su nam zadaće veliko opterećenje.

5. Više se posvetiti učenicima s teškoćama u razvoju

Osim prilagodbe programa i osiguranja pomoćnika u nastavi za djecu s teškoćama u razvoju, treba sagledati njihov položaj u cjelini, osigurati im prijevoz u školu i svu drugu podršku, pogotovo ako roditelji nemaju dovoljno novca. Važno je osigurati im da uče na način koji im omogućuje napredovanje, zatim redovito pratiti njihov napredak i u skladu s time dalje razvijati program.

6. Škola treba pomoći razvoju potencijala darovite djece, ali i voditi računa o cjelovitom razvoju djetetove osobnosti.

ŠTO TREBA MIJENJATI - U OCJENJIVANJU

1. Riješiti problem neujednačenosti kriterija ocjenjivanja

Nažalost ne vrijede sve petice jednako. To stvara probleme i nepravde prilikom upisa u srednju školu. U škola ma sa zahtjevnijim profesorima četvorka ne znači nužno manje znanja, ali može učeniku onemogućiti upis u željenu srednju školu.

2. Ravnomjerno rasporediti ispitivanje i testiranje tijekom godine

„Pred kraj polugodišta ili godine imamo testove skoro svaki dan pa smo već ludi od učenja!“

3. Prije velikih ispita/testova treba osigurati više sati ponavljanja gradiva (npr. iz matematike)

4. Nasumično ispitivanje iz e-dnevnika je nepravedno

Neke učenike ispituju mnogo češće nego druge i to dovodi do neravnomjernog broja ocjena.

5. U svim školama treba organizirati dopunsku i dodatnu nastavu

6. Treba nagraditi trud učenika i dodatno zalaganje, pogotovo ako idu na natjecanja

7. Ocjenu iz zalaganja ne bi trebalo koristiti kao način kažnjavanja učenika

Na primjer, kad nam smanje ocjenu iz zalaganja kao kaznu zato što smo pričali na satu.

8. Više razumijevanja za učenike!

Očekujemo više razumijevanja za ukupnu opterećenost učenika: većina profesora ponaša se kao da postoji samo njihov predmet i ne zanima ih koliko toga moramo učiti iz drugih predmeta. I više razumijevanja za različite stilove učenja i mogućnosti učenika. Nastavnici trebaju razumjeti da različiti učenici uče i pamte na različite načine i uzeti to u obzir prilikom ocjenjivanja. Netko bolje govori, netko bolje napiše, a netko bolje nacrtava - svakom učeniku treba dati priliku da pokaže što može, a u ocjenjivanju treba uzeti u obzir više elemenata.

Neki učenici zbog stresa na ispitima pokazuju lošije rezultate od stvarnoga znanja, a škola bi im trebala osigurati podršku da se oslobode straha i nauče se nositi sa stresom i tremom.

OSTALI PRIJEDLOZI MMS-a ZA BOLJU ŠKOLU

1. Profesionalno informiranje - profesionalna orijentacija

Želimo u školi doznati više o različitim zanimanjima. U škole treba dovesti stručnjake sa sveučilišta i uspješne poslovne ljude iz raznih područja koji bi nam govorili o različitim strukama - to bi nam pomoglo da upoznamo razne struke i shvatimo čime se želimo baviti i koju školu trebamo odabrati.

2. Odnos nastavnika prema učenicima - važno je uzajamno poštovanje i suradnja!

Važno je da učenik može u školi bez straha izraziti svoje mišljenje i obratiti se nastavniku ili stručnoj službi škole za pomoć ili podršku.

3. Želimo zdravu prehranu u školi!

„Prehrana u školi treba biti kvalitetna. Na nastavi učimo o važnosti zdrave prehrane, a u školskoj kantini često nam se nudi junk food!“

4. Omogućiti da veći broj učenika dobiva stipendije

5. Uvesti više kraćih školskih praznika tijekom školske godine.

ZAKLJUČNE PORUKE MMS-a DONOSITELJIMA ODLUKA O REFORMI OBRAZOVANJA

Obrazovna reforma treba nam što prijel!

Nemojmo odugovlačiti, ugledajmo se na uspješne inozemne sustave i prilagodimo ih našim uvjetima, potrebama i kulturi.

Mi nismo roboti!

Nismo strojevi koji dolaze u školu učiti i polagati ispite - mi smo osobe s različitim interesima i potrebama. Želimo da nas škola pripremi za život i odgoji kao ljude koji će biti uspješni u životu i koji će se moći zaposliti s onim što su naučili u školi.

Pitajte učenike kakve promjene žele u školi, potaknite ih da izraze svoje mišljenje!

Vrlo je važno omogućiti učenicima da izraze mišljenje o problemima i potrebnim promjenama u školi, te da i oni na odgovarajući način sudjeluju u reformi obrazovanja. Pitajte ih što misle i ozbiljno razmotrite njihova mišljenja.

DJELOKRUG, ULOGA I NAČIN RADA PRAVOBRANITELJICE ZA DJECU

Zakonom o pravobranitelju za djecu 2003. godine Republika Hrvatska osnovala je posebno nadzorno tijelo pravobranitelja za djecu kao instituciju *sui generis*, sa zadaćom zaštite, praćenja i promicanja prava i interesa djece na temelju Ustava Republike Hrvatske, međunarodnih ugovora i zakona. Pravobranitelj za djecu djeluje neovisno i samostalno, držeći se načela pravičnosti i morala i nitko mu ne smije davati upute i naloge u njegovu radu.

Zadaće pravobraniteljice za djecu

Pravobraniteljica za djecu je glasnogovornica djece i zaštitnica i zagovornica njihovih prava. Korektiv je vlasti u odnosu prema djeci i njihovim pravima, te promatrač rada tijela uprave u području ostvarivanja prava djece. Ona je ovlaštena:

- ▶ pratiti usklađenost svih propisa koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece s Ustavom RH i *Konvencijom o pravima djeteta*, te s drugim međunarodnim dokumentima koji se odnose na djecu;
- ▶ pratiti ispunjava li Hrvatska obveze koje proizlaze iz *Konvencije o pravima djeteta* i drugih međunarodnih dokumenata i kako primjenjuje domaće propise koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece;
- ▶ sudjelovati u izradi propisa vezanih za zaštitu djece;
- ▶ pratiti sva područja života i prava djece te, sagledavajući cjelinu, procjenjivati može li se bolje postupati u zaštiti djece;
- ▶ ukazivati i upozoravati na nepravilnosti koje se događaju u zaštiti djece, poticati nadležna tijela na aktivnost, obavještavati javnost o stanju prava djece;
- ▶ pratiti i analizirati povrede pojedinačnih prava djece i pojave kršenja dječjih prava općenito u društvu.

Što pravobraniteljica može?

Nakon prijave o ugroženosti dječjih prava **pravobraniteljica za djecu može** zatražiti izvješća nadležnih službi o svim relevantnim činjenicama pojedinog predmetnog slučaja, kao i o poduzetim mjerama vezanim za zaštitu djeteta. Također može uputiti preporuke nadležnim službama u cilju zaštite prava i interesa djece.

Pravobraniteljica ne može donijeti odluku umjesto suda, centra za socijalnu skrb, škole, ne može ukinuti ili preinačiti odluke na koje se pojedinci žale, ne može poslati nastavnika ili nastavicu na provjeru zdravstvene sposobnosti, ne može odlučiti o zabrani stavljanja dječjih fotografija i podataka o identitetu na web stranice... Sve su to dužna učiniti nadležna tijela: sud, centar za socijalnu skrb, škola i druge službe ovlaštene zaštititi dijete.

Ako nakon obraćanja nadležnim tijelima i dalje postoje elementi kršenja dječjih prava, pravobraniteljica će se uključiti u praćenje slučaja temeljem *Zakona o pravobranitelju za djecu*.

Pravobraniteljica ima pravo uvida u sve podatke, informacije i akte koji se odnose na prava i zaštitu djece, bez obzira na stupanj njihove tajnosti te ima **pravo pristupa i pregleda rada svih ustanova**, tijela državne uprave, pravnih i fizičkih osoba koje su po posebnim propisima određene za brigu o djeci, uključujući i ustanove vjerskih zajednica, u kojima djeca borave ili su privremeno, odnosno trajno smještena.

Obveze djelatnika škole prema Uredu pravobraniteljice za djecu

Prema *Zakonu o pravobranitelju za djecu* (Narodne novine br. 73/17), pravobraniteljica je ovlaštena upozoravati, predlagati i davati preporuke. Tijela državne uprave, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravne osobe, kao i škole, obvezne su surađivati s pravobraniteljicom za djecu i na njezin zahtjev podnositi izvješća i odgovarati na upite te odmah, a najkasnije u roku od 15 dana izvijestiti pravobraniteljicu za djecu o poduzetom u povodu njezinog upozorenja, prijedloga ili preporuke.

Ako tijelo koje obavlja nadzor ne izvijesti o utvrđenim činjenicama i poduzetim mjerama, pravobraniteljica će o tome obavijestiti Vladu Republike Hrvatske.

Kada i kako se obratiti pravobraniteljici za djecu?

Pravobraniteljici za djecu mogu se javiti svi koji žele upozoriti na slučajevne povreda prava djeteta. Prijave se mogu odnositi na povrede prava pojedinog djeteta ili na opće pojave koje ugrožavaju prava i interese djece. Ured pravobraniteljice za djecu razmatra i anonimne podneske kojima se upozorava na kršenje prava djeteta.

Posebnu pozornost pravobraniteljica posvećuje prijavama koje joj upute djeca te daje prednost postupanju po takvim prijavama. Djeci je namijenjen i dodatni e-kontakt mojglas@dijete.hr.

Više informacija o radu pravobraniteljice za djecu dostupno je na mrežnoj stranici www.dijete.hr. Na stranici se može preuzeti obrazac *Pritužbe zbog povrede prava djeteta* te obrazac *Prijave diskriminacije djece*, prema *Zakonu o suzbijanju diskriminacije*.

Ured pravobraniteljice za djecu

ZAGREB:

Teslina 10, 10000 Zagreb
telefon: 01/4929 669, faks: 01/4921 277
info@djete.hr, kontakt za djecu: **mojglas@djete.hr**

Regionalni uredi

OSIJEK:

Šetalište Petra Preradovića 7/I, 31000 Osijek
telefon: 031/213 098, 031/213 072, faks: 031 200 615

RIJEKA:

Trpimirova 3, 51000 Rijeka
telefon: 051/311 121, 051/311 110, fax: 051/324 123

SPLIT:

Braće Kaliterna 10, 21000 Split
telefon: 021/488 462, 021/488 495, faks: 021 488 657

www.djete.hr

